

Lejos de los caminos trillados

Delfina Lusiardi

Sabina Editorial, 2008. (94 pàgines)

“Deixar-se abandonar”

Aquest és un llibre que no té una única manera de llegir-se, i que no s’ha acabat de llegir quan s’ha arribat al final. No és un llibre que parli de l’escola, de l’educació o del ser mestra de manera específica, encara que l’autora és mestra i aporta reflexions molt interessants per a l’experiència educativa. Almenys, així ho he viscut jo.

A Delfina Lusiardi li va ser diagnosticat, a finals de l’any 1994, un càncer per al que se li va realitzar una mastectomia (eliminació de la glàndula mamària). En aquell moment, diu l’autora, va experimentar una metamorfosis. La transformació d’un cos, el seu, al que hi havia d’anar acostumant-se obrint altres camins dins del propi moviment de rebuig i de rebel·lió. Un cos transformat per la malaltia i per la tècnica.

Durant el tractament i procés de curació, Delfina, enceta un diari per emprendre un camí interior, un lloc on abandonar-se, des d’on buscar les paraules que li ajuden a posar-se en contacte amb l’abisme al que l’ha portat la malaltia. Sap, que no va a ser llegint tots eixos llibres sobre el tractament i curació del càncer, on va a poder trobar el centre des d’on fer el passatge vital de la malaltia al retorn de la vida activa. No és fora del caos, de l’angoixa, de la por que sent, on hi trobarà eixe passatge, sinó justament abandonant-se a ell on hi podrà connectar amb el seu cos, amb el que el seu cos sap. Li cal, doncs, preparar-se per a obrir l’escolta, per a comprendre el que li està dient, per tenir-lo en compte.

Les pàgines del diari de Delfina obrin moltes portes, tantes com la lectora o el lector vullga arriscar a travessar, a deixar-se tocar per la profunditat i lucidesa d’aquestes paraules. D’aquestes possibles portes hi ha una en especial que m’ha ajudat a pensar aquesta idea de deixar-se abandonar com una pràctica potenciadora de connectar, també, amb la diferència creativa en educació.

El deixar-se abandonar al que fa referència Delfina Lusiardi, connecta amb les paraules de Hannah Arendt (1999) del “pensar sin barandillas”, eixe despullar-se que requerim per poder pensar el que encara no ha sigut pensat o per poder anar al

centre del autèntic objecte de pensament l'experiència¹. Precisament, és a la recerca d'aquesta experiència viva i íntima a la que hem de deixar-nos abandonar, per poder fer un treball de pensament que hi tracta de buscar i d'extraure les paraules essencials de l'experiència subjectiva.

“Lo real en forma de palabra: la palabra es la forma que los seres humanos dan a lo real. De esta manera lo real asume una forma. [] Por eso, la cuestión del lenguaje es una cuestión de responsabilidad” (p.42)

Delfina troba en el diari eixe espai propi on deixar-se abandonar, eixe espai on poder fer resistència a la centralitat de la malaltia, on poder desplaçar-la i posar de relleu, en el seu lloc, l'experiència de la malaltia. Fer aquest desplaçament és necessari si es vol posar paraules a l'experiència subjectiva; de la mateixa manera que també ho és, fer aquest desplaçament per posar paraules a la pròpia experiència d'educar.

El problema de col·locar al centre la malaltia o l'educació és que es fan desestimar els elements constitutius del món (les paraules), i s'agafem als discursos. Els discursos no ens ajuden a posar llum a eixa experiència viva i íntima; per contrari, tendeixen a cosificar-la, a objectivar-la.

“Saber restituir la luz y nada más; es la luz la que da profundidad, o cercanía, o inmediatez, o solidez, o inseguridad, o clausura, o apertura...” (p.66)

Aquestes paraules m'impacten, em porten de nou a eixa figura del partir de sí com la font d'autoritat de la paraula. Saber suportar i deixar viure les contradiccions dins de nosaltres, permet obrir-se a lo real en la seva complexitat contradictòria, incloent en eixa part de lo real el que som nosaltres mateix i el nostre món interior. Quan recorre les pàgines del diari de Delfina, puc veure la potència creadora d'aquesta pràctica del partir de sí, d'aquesta saviesa pràctica a la que el feminisme dels anys 70 li va saber posar nom. Ampliar l'horitzó de sentit, implica tractar d'obrir des del sí del present altre present, viu i no repetitiu, generador de transformacions, explica Anna Mª Piusi (2008)².

¹ “Si perdemos el suelo de la experiencia entonces nos encontramos con todo tipo de teoría” (Arendt, Hannah, 1999, p.145)

² “La pedagogía de la diferencia sexual”, assignatura del màster on line *Estudis de la Diferència Sexual* ofertat per DUODA Centre de Recerca de Dones (curs 2007-2008). Universitat de Barcelona

“El problema no es cambiar la institución sino mi relación con la institución; un pensamiento que he aprendido de otra mujer. También el hospital y su medicina son una institución. También la escuela y los Saberes. [] ¿Qué es la institución si no un sistema de normas escritas y no escritas, de relaciones endurecidas por esas normas y esos roles establecidos, de tiempos marcados por un orden que sólo es aparente? ¿Cómo se puede cambiar la propia relación con la institución hasta dejar de sentir esa rigidez, esa inmovilidad, esa fragmentación insensata?[] Cuando esto sucede, toman forma otra dimensiones del tiempo y el intercambio entre individuos se torna vivo. [] Cada vez que esto sucede, cambia también la institución” (p.18-19)

Però el problema és també, que aquesta “qualitat fecunda” que ens dona la saviesa pràctica, i que fem circular quan busquem posar nom a la veritat del propi sentir, és una qualitat, diu Delfina, invisible encara que no imperceptible, que pot tornar-se àrida i estèril si no aprenem a estimar i alimentar aquest arrel de llibertat. Sense aquest arrel, continua diguent Delfina, entrem en la confusió, i inconscients, ens deixem arrossegar pel desordre del món. Així, hem d’aprendre a restituir eixa qualitat fecunda, qualitat que requereix de la relació de l’autoritat i de la mesura, per a poder percebre i reconèixer el saber de l’experiència.

No està exempta de perill aquesta pràctica del partir de sí. “Busco palabras en este momento, no discursos. Palabras simples en un mar de silencio”, escriu Delfina, “el trabajo docente, por el contrario pretende de mí discursos y cumplimiento” (p.66). Altre perill, és la interpretació restrictiva, fins i tot una dolenta interpretació d’aquesta pràctica del partir de sí, que senyala Delfina³, produeix un “mercat públic” de les experiències més íntimes i més profundes d’aquells que alimenten el narcicisme i la indiscreció, o el menyspreu a aquesta “qualitat fecunda” femenina d’aquells que la devoren sense adonar-se’n de l’aliment que reben d’ella.

Crec que deixar-se abandonar, aprendre a abandonar-se, a pensar “sin barandillas” pot ser també un pràctica necessària per aprendre a reconèixer en els altres, els meus alumnes per exemple, eixa qualitat fecunda, allò nou que porten al món i del que puc aprendre i créixer. Unes darreres paraules de Delfina que hem fan pensar açò:

³ “Qué sabe el cuerpo que yo no sé?”, text que es pot trobar a www.unapalabraotra.org/entredos/

“Solo la mirada hacia atrás puede ver una historia, dotarla de un significado consumado. Me pregunto si puede existir un trabajo de memoria que no sea tan rotundo. [] Quizá la vida, y también la historia, puedan ser observadas con la ligereza de quien interroga, no con la gravedad de quien quiere concluir. [] La pretensión de concluir viene de la incapacidad de seguir el movimiento y la apertura del presente, la fluidez del tiempo, su imprevisibilidad. Se cierra en el pensamiento lo que en la realidad no está cerrado” (p.67)

Sí, aquest llibre és una xicoteta joia. És d'eixos llibres que no acabem mai de deixar a la prestatgeria, potser per això, perquè el punt final no coincideix amb la darrera pàgina del llibre. Tal vegada, és ú d'eixos llibres al que no saps posar punt, doncs s'obri i es tanca en la taula de treball seguint el propi ritme d'eixa qualitat fecunda que puc alimentar recurrent les seves pàgines. Aquest llibre, junt a aquest altre: *Escúchame el corazón* de Bianca Pitzorno, són les primeres publicacions d'una nova editorial que es presenta al món, **Sabina Editorial**. Un recent projecte editorial fruit de la creació en relació d'algunes dones de Madrid⁴, a les que les desitge un camí ple fruits i alegries.

Adreça electrònica: sabinaeditorial@sabinaeditorial.com

Web: www.sabinaeditorial.com

⁴ Tania Rodriguez, África Planet, Edurne Martín, Ana Mañeru i, Milagros Montoya